

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2014

ББК 81
А - 43
УДК: 8

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць.
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Гороть Євгенія Іванівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26.09.2014 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

Жанрова природа твору Бейла не є гомогенною, хоча агіографічний первінь і домінує, задаючи провідну тональність. Цей первінь органічно вписується в сюжетно родієву канву, що зіткана з різнохарактерних компонентів (авантюрні епізоди, етико-філософські розмірковування й теологічні роздуми, репрезентовані як ментальне або духовне підґрунтя конкретних вчинків, гостросатиричні, майже гротескові пасажі, спрямовані на викриття зловживань папістів). Цементуючим началом виступає авторський задум Бейла, що полягав, на думку Л.Феафілд, у щирому прагненні протестантського проповідника дати своїм однодумцям приклад, гідний наслідування, і водночас продемонструвати моральну нищість католицьких священників.

У світлі такого задуму цілком зрозумілими є і прагнення Бейла провести паралель між героєм власного твору (тобто самим собою) та святим Павлом, і численні біблійні алюзії й ремінісценції, і часті посилання на прецеденти гонінь, яких зазнали перші християни. У такий спосіб він намагається переконати своїх читачів у тому, що репресії, страждання й нещастя, які випали на долю англійських протестантів, є своєрідним випробуванням духу, і кожний істинний християнин має пройти їх з честю. Власне життя Бейл вважає зразком, на який варто орієнтуватись, і в цьому не відчуває ні пози, ні самолюбівання, ні гордині. Як і автори тих середньовічних агіографічних творів, що належали до традиції «*res gestae*», він створює переконливий тип, а не індивідуалізований образ конкретної особистості.

Отже, художню біографію слід розглядати як різновид ренесансної «літератури факту», що дозволяє окреслити питання щодо інтенсивного поширення гуманістичної ідеології, яка сприяла поживленню інтересу до життєвого шляху особистості, до індивідуальної долі, вчинків, а також внутрішнього світу окремої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дацюк О.О. Жанр художньої біографії у сучасному літературному процесі // Актуальні проблеми вивчення теоретико-літературних і мовознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах. – Рівне, 1995. -268с.
2. Зарицький О.М. Біографія та історія (чеський біографічний роман 70^{-х} років). – К.: Наукова думка, 1989.-288с.
3. Рубан А.М. Мотив мученичества за веру в контексте англійського релігійного трактата Джона Фокса «Деяния и памятки недавних опасных времён» (1563) // Взаимодействие литератур в мировом литературном процессе. Проблемы теоретической и исторической поэтики. В 2-х частях. – Гродно, 1998. – Ч.1. – С.167-174. 4. Ходорківський І. Історико-біографічні твори з життя письменників. – К., 1993.- 320с.
4. Цвайг Г.К. К вопросу о традиции и новаторстве в английской художественной биографии // О художественно-документальной литературе. – Иваново, 1999.- 246с.
5. Fairfield L.F. The Vocasyon of John Bale and Early English Autobiography// Renaissance Quarterly. – 1971. – V.XXIV. № 3. – P.327-340.
6. Shumaker W. English Autobiography. – Berkeley, Calif., 1954. – P.57.
7. Stauffer D.A. The Art of Biography in Eighteenth Century England. – Princeton; Princeton Univ. Press, 1991.- 420р.

Резюме. В статтє охарактеризована художественная биография как разновидность ренессансной «литературы факта». Рассмотренные вопросы указывают на интенсивное распространение гуманистической идеологии.

Ключевые слова: биография; жанр; литературоведение; жизнь; английский ренессанс.

The summary. The article describes the artistic biography as a kind of Renaissance "literature of fact." The examined questions indicate the intensive spread of humanist ideology.

Key words: biography; genre; literary criticism; life; English Renaissance.

Одержано редакцією 29.05.2014 р.

УДК:81'25

Л.М. МОРОЗ

НОВЕЛІСТИЧНА ТРАДИЦІЯ НА ТЕРЕНАХ АНГЛІЙСЬКОГО РЕНЕСАНСУ

Резюме. Стаття присвячена новелістичному етапу англійської літератури за доби Відродження.

Ключові слова: новелістика, роман, ренесанс, традиція, жанр.

Постановка проблеми. Новелістична традиція елизаветинського періоду, представлена збірками "Прощання з професією вояка" ("Farewell to Military Profession", 1581) Барнабі Річа та "Гептамерон світських бесід" ("Heptameron of Civil Discourses", 1582) Джорджа Ветстоуна, характеризується посиленням ролі авантюрно - розважального елемента. Б.Річ і Дж.Ветстоун віддають перевагу в своїх творах динамічним фабулам, конструюючи художню дійсність із своєрідних "романічних" кліше геліодорівського та середньовічного романів, жанровий зміст яких оновлюється за рахунок суто ренесансного життєстверджуючого пафосу.

Барнабі Річ (1540-1617) все ще залишається маловідомою постаттю англійського Ренесансу, і це доволі дивно, оскільки найкращі з тридцяти шести написаних ним книг дійшли до наших часів. І згадана збірка оповідань, і романи про життя Дона Симонідеса - "Дивні й чудові пригоди Дона Симонідеса" ("The Strange & Wonderful Adventures of Don Simonides", 1581) та "Другий том подорожей і пригод Дона Симонідеса" ("The Second Tome of the Travailes & Advantages of Don Simonides", 1584), - які своєю самотністю не поступаються навіть таким шедеврам, як "Евфрес" Джона Лілі, безсумнівно, заслуговують на ретельне вивчення. У цій монографії будуть розглянуті деякі аспекти поетики новелістичної збірки Б.Річа, яка репрезентує важливу фазу жанрового розвитку новелістичної традиції в Англії.

Збірка "Прощання з професією вояка" складається із трьох передмов, звернених до потенційних читачів, трьох віршованих фрагментів, що мають на меті уславити автора і його книгу, та восьми любовних історій, жанрова організація яких виявляється доволі цікавою. Зміст назви збірки остаточно прояснюється першими двома зверненнями до читачів. Одне з них, що адресоване шляхетним дамам ("Праведним і люб'язним благородним дамам, як в Англії, так і в Ірландії, Барнабі Річ бажає усіляких почестей, пошани та інших достойних утіх"), засвідчує намір автора перейти з Марсових легіонів до табору Венери, тобто змінити професію військового на більш привабливий і вишуканий статус - прихильника й співця жіночої вроди. І хоча Річ раз у раз з удаваною скромністю зауважує, що нібито його манері бракує стилістичної досконалості, він наочно демонструє доволі високий рівень риторичної майстерності. Вельми показові, наприклад, багаті семантичні базиси двох контрастних образів - вояка, який є Марсовим бранцем, та прихильника Венери. У першому асоціативному полі домінує негативно забарвлена семантика горя-страждання ("Теперішній досвід вчить мене, що перебування у ватазі Марса, означає не що інше, як біль, тяжку працю, безладдя, тривоги), холод, голод, спрагу, злидні, погане житло, нікудишню їжу, тривожний сон та багато інших негараздів, що несподівано трапляються..."[5,194]). А "нове" життя автора, яке спрямоване на служіння дамі, характеризується позитивною семантикою ("... перебування у загоні Венери означає задоволення, розваги, радість, утіхи, веселощі, спокій, тихий відпочинок, вишукані страви та багато інших приємних речей, які я не в змозі тут перелічити"[5,194]). Паралелізм синтаксичних конструкцій, чітка контрастність пар (біль - задоволення, тяжка праця - розваги) посилюють виразність змістової опозиції "військовий - придворний". Отже, поетична техніка Річа значною мірою орієнтується на фіксацію світоглядних засад ренесансного митця. В умовах, коли відбувалися докорінні зміни стереотипних уявлень про ідеал мужчини (усланеного військовими перемогами лицаря заступав придворний, чий вишукані манери й мистецькі таланти зачаровували), таке акцентування слугувало певною декларацією етичних та, власне, й творчих уподобань.

Новеліст створює своєрідну ігрову ситуацію: його гра - поетичний вимисел- спрямована на вирішення реальної задачі (він прагне сподобатися жіночій аудиторії). Стихію реального виміру репрезентують передмови, в яких досить рельєфно окреслюється авторська позиція. У першій передмові, наприклад, Б.Річ спочатку зазначає, що його сучасники сприймають художнє слово як найвишуканіший витвір мистецтва, і далі говорить про те, що з урахуванням цього факту власну письменницьку функцію він вбачає не лише у тому, щоб окреслити коло цікавих питань та запропонувати відповіді на них, але ще й у тому, щоб задовольнити суто гедоністичні потреби жіноцтва. Художнє слово, на його думку, також є різновидом мистецтва, як, приміром, спів чи віртуозний танок. Тому він, не маючи особливого хисту до світських розваг, балів або музичних вправ, залишає за собою право використати єдину можливість справити позитивне враження на дам - застосувати витончене поетичне слово.

Другу передмову адресовано воякам, серед яких автор провів багато років і яким присвятив свою попередню книгу "Застереження Англії" ("Alarm to England", 1578), де змалював чимало батальних сцен та детально описав військову стратегію англійців під час Нідерландської кампанії сімдесятих років. Зазначимо між іншим, що у такому суто біографічному контексті абсолютно зрозумілою виявляється назва твору — "Прощання з професією вояка". За жанровими ознаками звернення до вояків ("To the Noble Soldiers both of England & Ireland Bernaby Rich Wishes as to Himself") являє собою типовий зразок елізаветинської памфлетистики. Спроби висвітлити тогочасні тенденції суспільного життя, гостра критика соціальних вад та негативних явищ органічно поєднуються в ньому з патетичними панегіриками на адресу королеви Єлизавети, в особі якої Річ вбачає запоруку майбутнього процвітання батьківщини. "І тепер ми маємо можливість добре зрозуміти, - пише, зокрема, він, - як чудово про нас подбав Господь, та із смиренністю щодня дякувати йому за всі ті блага, які він нам дарує, але найбільше за нашу наймилосерднішу монархиню, королеву Єлизавету" [5,202]. Порівнюючи Єлизавету з Мойсеєм, який вивів народ ізраїльський із пустелі, автор завершує цей памфлетний фрагмент, сповнений згадок про нещодавні трагедії, спричинені жорстокою політикою католики Марії Тюдор, здравицею на честь нинішньої англійської королеви та її вірних підданих.

Третя передмова, що має назву "До читачього загалу" ("To the Readers in General"), не відзначається будь-якою стильовою чи змістовою оригінальністю: в ній Річ, як і годилося тогочасному авторові, кокетливо зауважує, що зовсім не збирався друкувати свою збірку, але друзі змусили його це зробити[5,203]. Свої любовні оповідання він поділяє на дві категорії: п'ять із них називає "tales" (історії з елементами вимислу чи фантастики), а три (іст. III,IV,VI) - "італійськими історіями". Можливо, за задумом Річа, такий поділ мав свідчити про те, що п'ять історій, названих "tales", мають оригінальні сюжети. Тобто, на відміну від "італійських", ці історії, вочевидь, мали сприйматися читачем як плід творчої уяви самого автора. Втім,

безпосереднє знайомство з текстами усіх восьми новел не залишає жодних сумнівів щодо їхньої сюжетної вторинності.

Для адекватної оцінки стилю "Прощання" принципово важливою виявляється така, наприклад, саморефлексія автора: "Шановний читачу, я одразу ж маю звернутись до тебе з таким проханням: якщо деякі слова або фрази здаватимуться тобі інколи більш непристойними, ніж того хотілося б, зваж, будь ласка, на те, що використовував я їх лише заради того, щоб найбільш точно передати суть справи, а зовсім не через брак розсудливості чи гарних манер" [5,204]. У такому своєрідному зіставленні змістового компоненту тексту та його формальної (стилістичної) оболонки відчувається відгомін тогочасних дискусій стосовно декоруму. Б.Річ, схоже, не поділяє загальноприйнятих уявлень щодо стильової стратифікації: висока тема - високий стиль. Однак у цьому немає жодного протиріччя із задекларованим у зверненні до дам імперативом - бути приємним, давати своїм художнім словом естетичну насолоду. Використання зниженої лексики він вважає можливим і навіть доцільним, якщо це зумовлюється загальною ідеєю, якщо цього вимагає конкретний змістовий континуум.

Створюється враження, ніби Барнабі Річ намагається певною мірою протиставити себе своїм вишуканим попередникам - Джеффри Фентону і Джорджу Петті. Він відкрито декларує свій соціальний статус (до речі, професію вояка він ставить в один ряд із такими видами діяльності, як студентське навчання, торгівля, фермерство й ремесло) та підкреслює, що бажання розважити й розвеселити читачів спонукало його викласти власні історії у формі джесту: "Trusting that as I have written them in djest, so thjo wilt read them, but to make thyself merry" [5,204]. Ця згадка про джест у контексті вибачень за стилістичні "непристойності" ("terms seeming more indecent") наочно демонструє, що елизаветинські men of letters добре усвідомлювали естетичну полярність таких жанрових форм, як новела (середній регістр) та джест (нижній регістр).

Отже, з історико-літературної точки зору всім любовних історій Барнабі Річа цікаві насамперед як втілення оригінальної авторської програми, викладеної у передмовах, та як досить своєрідні зразки адаптацій широковідомих сюжетів, перероблених і пристосованих до художніх смаків певної читацької аудиторії. Т.Кренфілл, який проводив компаративне дослідження, стверджує, що Б.Річ "запозичував сюжети, окремі епізоди, характери і навіть деякі особливості мовної організації з творів своїх сучасників - Пейнтера, Петті, Гасконя, Лілі, Голдінга, Андердауна, Чинтіо, Бельфоре та Страпароли"[4,58]. Однією з найкращих у його збірці є друга новела, що має назву "Про Аполона та Сілла" ("Of Arolonius & Silla") і розробляє мотив дивовижних пригод близнюків, добре знаний ще з часів античності (Плавт, Теренцій). Вважається, що саме ця історія, сюжетом якої Б.Річ має завдячувати М.Банделло та Ф.Бельфоре, згодом була використана В.Шекспіром як джерело "Дванадцятої ночі"[4, 189].

Винесення імен головних героїв у заголовок пов'язує новелу "Про Аполона та Сілла" з традицією античного ("Дафніс і Хлоя" Лонга) та візантійського ("Іверій та Маргарита", "Флорій та Плацафлора") роману. Однак подібністю заголовків близькість цієї новели до високого роману не вичерпується: зберігаючи новелістичну напруженість і динамізм колізій, Річ водночас намагається урізноманітнити традиційний набір суто новелістичних сюжетних поворотів, епізодів, ситуацій за рахунок активного використання романічних мотивів і кліше.

Розвиткові сюжету передують аргумент (стиглий виклад основних перипетій) і авторський дискурс, що за ідейним задумом нагадує моралізаторські роздуми Фентона, а за банальністю метафор ("кохання - чаша гріха", "отруєна чаша" і т.ін.) та претензійною "філософічністю" - тогочасні етико-педагогічні трактати антифеміністського спрямування. Джерелом колізій виступає ситуація зіткнення кохання і "не кохання". Сілла, дочка короля Понта - правителя Криту, закохується в Аполона - герцога Константинопольського, який потрапив на острів волею обставин, і намагається привернути його увагу. Але ні врода дівчини, ані численні її чесноти не викликають у гостя ніяких почуттів. Згодом він повертається на батьківщину, а Сілла вирішує їхати слідом за ним, розраховуючи здобути прихильність коханого. Наступні сюжетні перипетії визначаються палким бажанням героїні за будь-яку ціну досягти поставленої мети: змовившись із своїм слугою, вона тікає з батьківського дому й сідає на корабель, котрий вирушає до Константинополя. Подальший розвиток сюжету, який інспірується активністю героїні, цілком відповідає жанровій логіці класичної ренесансної новели. Інтрига розгортається поетапно, що позначається і на жанровій організації цього твору.

Отже, капітан корабля закохується в Сілла й пропонує їй руку і серце, та коли вона йому відмовляє, він страшенно обурюється, погрожує ї, врешті-решт, намагається її збездістити. Однак юній втікачці вдається вимолити тимчасову відстрочку, і незабаром, на її щастя, починається шторм, який призводить до корабельної аварії. Капітана, команду корабля та усіх пасажирів поглинає морська пучина, а Сілла завдяки милостивій Фортуні врятовується. Опинившись на березі, дівчина вирішує продовжити реалізацію свого плану. Переодягнувшись у чоловічий одяг, вона наймається слугою до Аполона і згодом стає посередником у його любовних стосунках з багатою вдовою Джуліною.

Кожен із сюжетних "пків", що представлені раптовим збігом обставин, мінливістю долі, випадком, являє собою романічний епізод, який вводиться в художній простір новели з метою інтенсифікації подієвої динаміки та розширення тематичного діапазону. Авантюрні епізоди і щедre використання геліодорівських кліше помітно збільшують обсяг новели, дозволяють авторові повніше висвітлити характер головної героїні, яка саме завдяки романічній преембুলі новелістичної кульмінації сприймається читачем як ідеальна героїня "високого роману". Такий "імідж" Сілли, щоправда, дещо дисонує з побутово - зниженою реальністю її нового амплуа: Джуліна

закохується у молодого слугу (тобто у Сіллу, що видає себе за юнака Сільвіо) і наполегливо домагається взаємності. І тут знову в свої права вступає новелістична стихія: в процесі розробки "плавтівського" мотиву двійнят створюється комічний прецедент. Сільвіо, брат Сіллі, у пошуках сестри потрапляє до Константинополя, де випадково зустрічається з Джуліною, яка помилково приймає його за Аполонівського слугу і запрошує на вечерю.

Любовні стосунки Джуліни і Сільвіо змальовані автором у підкреслено зниженій тональності, а сама ця сюжетна лінія виявляється суто новелістичною. Нестримна пристрасть багатії вдови до юного слуги подається як антипод високого кохання. Показово, що автор анітрохи не приховує від читачів намірів Джуліни й уникає будь-якої романтизації у зображенні любовних колізій цієї пари: "Джуліна ... жадала його, тому він залишився спати цієї ночі у її будинку. І ... вона сама прийшла до Сільвіо, аби скласти йому компанію..."[5, 216]. Кохання тут ставиться в один ряд із розмовами, приємними розвагами та смачною їжею. А оригінальна метафора, що характеризує стосунки Джуліни і Сільвіо, нагадує "пікантні епізоди" італійських новел. "Джуліна, - пише Б.Річ, - так переїла однієї зі страв, що навіть захворіла і майже сорок тижнів потому Ні могла ще вилікуватися від тієї болячки"[5,216]. На думку дослідниці М.Лоуліс, автор цієї новели, схоже, намагався створити своєрідний антипод високого образу ідеальної героїні, що завдяки петраркістській традиції набув у ті часи доволі широкої популярності: "Його Джуліна - наближена до реальності, проста й зрозуміла, проте їй бракує привабливої доброчесності та вишуканої сміливості героїнь Лоджа і Шекспіра"[4, 191].

Зовнішня подібність Сіллі й Сільвіо створює кумедне непорозуміння: вагітна Джуліна вимагає від Аполона, аби той примусив свого слугу одружитися з нею. За таких обставин Сілла вимушена викрити себе те освідчитись Аполоні у коханні, розповівши про всі ті негаразди, поневіряння й випробування, на які воно її приречено. Герцог, надзвичайно вражений силою почуттів Сіллі, раптово відчуває у своїй душі величезну любов до неї. Нова пристрасть дуже швидко витісняє з його серця навіть спогади про Джуліну. А непорозуміння, спричинене зовнішньою подібністю двійнят, остаточно з'ясовується тоді, коли Сільвіо приїздить до Константинополя на весілля своєї сестри. І усе, врешті-решт, закінчується тим, що він одружується з Джуліною.

Розглянута історія цікава насамперед оригінальним поєднанням елементів новелістичної поетики та романічних мотивів і кліше. Відмовляючись від притаманної середньовічному романові поетизації ідеалу, автор конструє художній простір свого твору з "готових" стереотипних ситуацій "високого" роману, проте подає їх у суто новелістичному дусі. Використання геліодорівських мотивів сприяє пошквалюванню сюжету, а введення кількох сюжетних ліній (капітан - Сілла, Сілла - Аполон, Аполон - Джуліна, Джуліна - Сільвіо) створює поліепізодичність, зумовлює розширення жанрового простору новели. По суті, у поступальному лінійному сюжеті Б.Річ поєднує декілька колізій, які мають певну художню та ідейно-змістову автономність. Так, подорож і морські пригоди юної втікачки змальовані в традиціях геліодорівського канону та орієнтовані на виявлення головних рис характеру головної героїні. Ситуації "непорозуміння", в яких центральним персонажем виступає леді Джуліна, забарвлені у комічні тони, наполегливі нагадування автора про благородство й вишуканість цієї героїні, різко дисонуючи з побутово-зниженою репрезентацією її "любовної драми", породжують іронію. Пригоди, примхи долі й різноманітні комічні непорозуміння насамперед "готують" новелістичний конфлікт і створюють "сенсаційність", але водночас вони виявляються вельми цікавими й самі по собі, оскільки становлять певний самодостатній інтерес для читацької аудиторії, котрій було обіцяно чимало захоплюючого, приємного і забавного. Кожна з цих колізій потенційно спроможна розгорнутися в окрему історію, однак, будучи об'єднаними у межах єдиного художнього простору, вони помітно урізноманітнюють подієвий ряд, створюють то напружено-драматичну, то комічну атмосферу розповіді та сприяють екстенсивному розвитку сюжету.

Посилення авантюристичності, широке використання монологів, діалогів, описів, повна відмова від дидактизму і "казуності", "неконтактне" зіставлення стихії "високого кохання" та знижено-побутової інтерпретації любовних стосунків - усе це створювало певні передумови для виникнення в лоні англійського Ренесансу оригінальної жанрової моделі любовної історії ("love story", "history"). Новела Барнабі Річа може сприйматись як свого роду "конспект" високого роману (romance), що орієнтований на читацьку аудиторію, смаки якої формувалися водночас і романом, і континентальною новелою. Ця так звана романічна новела, що акумулює художній досвід різних жанрів, стоїть біля витоків надзвичайно плідної традиції елізаветинської прози - традиції, котра згодом буде представлена такими цікавими в художньому плані творами, як "Зелото" (1580) Ентоні Манді, "Пандосто" (1588) Роберта Гріна, "Розалінда" (1590) Томаса Лоджа та "Орнатус і Артезія" (1595) Емануеля Форда[3,166]. Показово, що аналогічні процеси на схилі ренесансної доби відбувались і в лоні континентальних літератур: підтвердженням тому може слугувати, зокрема, новелістика Сервантеса, яка, за влучним виразом С.М.Мелетинського, являє собою цілу лабораторію романічної новели [3, 138].

Визнаючи певну типологічну подібність художніх тенденцій оновлення жанрової сутності класичної новелістичної моделі у різних національних літературах, необхідно все ж підкреслити, що напрямки естетичних пошуків Річа і Сервантеса суттєво відрізняються. Англієць, орієнтуючись на зразки континентальної новелістики та використовуючи романічні мотиви, прагнув насамперед створити захоплюючий, динамічний авантюристичний сюжет. Іспанець же згодом спромігся привнести в новелістичний художній світ тонкий психологізм, колорит побуту та екзотики, сентиментальну зворушливість. Тож зіставлення романічних новел Річа й Сервантеса правомірне лише з урахуванням конкретного історико-літературного контексту: кожен з них

намагався створити свій власний варіант романічної новели, який можна назвати "конспектом роману", проте у першого це був конспект-резюме вже існуючого в той час типу високого роману (romance), а у другого - своєрідний план-конспект майбутнього "роману другої епохи" [2, 34].

Отже, і об'єкт, і спосіб "конспектування" були принципово відмінними. За цією відмінністю стоїть різний світоглядний та художній досвід, різний як у національно-культурному, так і в історично-хронологічному планах.

Таким чином, збірка Барнабі Річа "Прощання з професією вояка" фіксує доволі цікаву в теоретичному та історико-літературному аспектах фазу функціонування новелістичної традиції на теренах англійського Ренесансу. Включення романічних мотивів до жанрової структури новели в ті часи було явищем загальноєвропейського порядку, втім, саме елізаветинець Річ одним із перших продемонстрував неабияке чуття щодо перспективних напрямків жанрових пошуків. Він запропонував читачеві оригінальну жанрову модель, в якій суто романічні колізії підпорядковуються новелістичному задуму. Художнє мислення цього автора, як і більшості його сучасників-елізаветинців, було орієнтоване на творчу обробку існуючого літературного зразка. Щоправда, сфера його ідейно-естетичних пошуків була значно вужчою, ніж у перших ельфуйстів Дж.Фентона і Дж.Петті, твори яких стоять біля витоків психологічної прози в англійській літературі. Автор "Прощання з професією вояка" опікувався насамперед динамічністю інтриги, різноманітністю колізій, ряснотою авантюрних і комічних епізодів, що сприяло ускладненню новелістичної фабули й проклало шляхи до контамінації компонентів поетики декількох сталих на той час жанрів (геліодорівського роману, середньовічного та ренесансного лицарських романів, континентальної ренесансної новели) в оригінальне жанрове новоутворення - елізаветинський роман.

Новелістичні збірки згаданих авторів (В.Пейнтера, Дж.Фентона, Дж.Петті, Б.Річа) закладали магістральні напрямки тих творчих експериментів, що визначають неповторне обличчя елізаветинської прози. Англійська новелістика 50—70^х років XVI століття стала одним із провідних компонентів жанрової генеалогії елізаветинського роману: інтелектуально-психологічна проза Дж.Гасконя та Дж.Лілі спиралася на художній досвід перекладної новелістики Дж.Фентона і Дж.Петті, а любовно-авантюрні історії ("histories") Т.Лоджа, Р.Гріна і Г.Робартса багато чим мають завдячувати романічній новелі Б.Річа й Дж.Ветстоуна. Поетична техніка, що розроблялася на сторінках новелістичних книг, у 80-90^{ти} роки XVI століття органічно засвоювалася тими, кого називали "university wits", ставала об'єктом їхнього критичного осмислення, а іноді й відвертого пародіювання. Перекладні збірки Пейнтера, Фентона і Петті, крім того, продовжували користуватися значною популярністю у читацької аудиторії, що, безперечно, надихало нове покоління літераторів на подальші творчі пошуки та експерименти. Забарвлена маньєризмом художня свідомість цих літераторів спонукала їх кидати виклик існуючому зразку, внаслідок чого романістика кінця елізаветинської доби поступово перетворилася на своєрідну арену творчих змагань, такий собі іподром мистецьких амбіцій.

Проте поява численних "romances", "histories" та "novels" аж ніяк не означала смерті новелістичного жанру як такого. У восьмидесяті роки на літературну арену елізаветинської Англії вийшла комічна новела - доволі оригінальний різновид художньої прози, генетично пов'язаний з традицією англійського ренесансного джесту. І хоча елізаветинська комічна новела не піднялася до тих вершин, яких сягнули художні твори Дж.Фентона чи Дж.Петті, її аж ніяк не можна поминути увагою, коли йдеться про специфіку функціонування новелістичної традиції в Англії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Торкут Н.М. Семантический базис образной системы английского конни-кетчеровского памфлета // XII Пуришевские чтения. Всемирная литература в контексте культуры/ Н.Н. Торкут, Е.Н. Василина. - М., 2000. - С.56-57.
2. Торкут Н.М. Особенности поэтики романа "Зелото" (1580) Энтони Манди в контексте елизаветинского литературного процесса // Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки/ Н.Н.Торкут, А.А. Штефан- Запоріжжя, 1998. - № 1.-С. 166-167.
3. Торкут Н.М. О специфике и функции пасторальности в романе Т. Лоджа "Розалинда"/ Н.Н.Торкут // Проблемы становления и развития зарубежного романа от Возражения к Просвещению. – Днепропетровск, 1986. - С.130-196.
4. Торкут. Н.М. Жанровая природа романа "Орнатус и Ортезия" (1595) Э. Форда// Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки/ Н.Н. Торкут., И.С. Коломоец. - Запоріжжя, 1998. -№1. - С. 164-196.
5. Торкут Н.М. Проблеми генези і структурування жанрової системи англійської прози пізнього Ренесансу (малі епічні форми та література факту.)/Н.М. Торкут . -Запоріжжя, 2000.-436с.

Резюме. Стаття посвячена новелістичному етапу англійської літератури в епоху Відродження.

Ключевые слова: новелістика, роман, ренесанс, традиція, жанр.

The summary. The article is devoted to the novelistic stage of English literature during the Renaissance period.

Key words: novelistic, novel, Renaissance, tradition, genre.

Одержано редакцією 2.04.2014 р.

ЗМІСТ

<i>Скібчик А.В., Мороз Л.В.</i> Оригінал як дискурс: стратегії і тактики співрозмовників	3
<i>Ковалюк В.В.</i> Структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові	4
<i>Опанасюк І.О., Мороз Л.В.</i> Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу	7
<i>Пашко І.О., Мороз Л.В.</i> Жанрово-стилістична домінанта в перекладі	10
<i>Вакулинська Л.М.</i> Повтор як комунікативний мовний засіб у німецькомовних біблійних текстах	12
<i>Останчук М.В., Дуброва А.С.</i> Життєвий, творчий шлях та науково-педагогічна діяльність К. Е.Цюлковського	14
<i>Крук М., Мороз Л.В.</i> Рівні та одиниці перекладу	18
<i>Пашкевич М., Мороз Л.В.</i> Синтаксичний рівень і його одиниця: речення/висловлювання та їх дифініції для перекладознавства	21
<i>Король О.Ю., Мороз Л.В.</i> Значення поняття стилю для перекладацької інтерпретації	24
<i>Хомицька Р.В.</i> Семантичний аналіз прислів'їв та приказок	26
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Лінгвостилістичні особливості тексту як продукту мовлення	29
<i>Краля І.В., Мороз Л.В.</i> Час і простір у художньому творі як видова ознака мемуарної літератури	32
<i>Калініченко М. Н.</i> Готорні і «друге велике пробудження»	34
<i>Мороз Л.В.</i> Завершальна фаза еволюції конні-кетчерівського памфлету	38
<i>Шкода Н., Мороз Л.В.</i> Сюжетно-композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів	39
<i>Новосад Н.І., Мороз Л.В.</i> Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту»	42
<i>Мороз Л.М.</i> Новелістична традиція на теренах англійського Ренесансу	44
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Особливості розуміння поетичних творів Філіпа Морена Френо	49
<i>Кисляк О.В., Кравець Д.В.</i> Неочікуваний і зовсім несподіваний Ремарк	53
<i>Дуброва А.С., Трофімчук В.М.</i> Система і характер вправ професійно орієнтованого курсу для інтенсивного навчання читання	56
<i>Баталія Л.О.</i> Педагогічні та теоретичні засади розвитку альтернативних шкіл в країнах західнослов'янського світу	59
<i>Кушнір Н.В.</i> Застосування комп'ютера на заняттях з іноземної мови	62
<i>Черуха Н.В., Черуха В.В.</i> Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в Україні та за кордоном	64
<i>Бойко Н.Г.</i> Краєзнавчий матеріал як фактор забезпечення соціокультурної компетенції	67
<i>Данілова Н.Р.</i> Застосування комп'ютерних технологій для навчання студентів-економістів іноземній мові	69
<i>Безкоровайна О.В.</i> Культура особистісного самоствердження студента-філолога – актуальна соціально-педагогічна проблема	71
<i>Кочубей О.С.</i> Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою	74
<i>Давнюк С.В., Козицька О.А.</i> Проблеми формування мовної культури студентів	78
<i>Олесюк Л.В.</i> Звуконаслідувальна лексика в сучасній англійській мові	80
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Social intellect of the person in the space of his/her complex of interpretations	82
<i>Відомості про авторів</i>	86
<i>Зміст</i>	87

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В.

Підписано до друку 26.09.2014 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43 Актуальні проблеми філології та методики викладання
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,
2014. — 88 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2